

ՀԱՅԿԱՍՏ. ԺՈՂ. ՄՏԵՂ. ԾԱԳՈՐԾՈՒԹՅԱՆ ՏՈՒՆ

V. P. H. H. H.

ԿԱՌԱՐԱՐ
ՈՐԱՄԱԳԻՐՆԵՐՈՒՄ

(ԴԻՍ 3 ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅԱՆ)

ՀԱՅԿԱՍՏ

1940

25122 физический.

4th E.

1871/12/25/1872.

This image shows a close-up of a page from an old manuscript. The page is made of aged, yellowish-brown paper with visible texture and some staining. A vertical line runs down the page, and several horizontal lines intersect it, creating a table-like structure. The lines are dark and slightly irregular. There are some small dark spots and a larger, faint, irregular mark on the left side of the page.

ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆ ԱՌԱՋԻՆ

Ձիւնվորական հիվանդանոցի գրասենյակը՝ հա-
պատասխան կառավորութեամբ: Աջ կողմից մի դուռ
տանում է Աբգար Աբգարիչի ընդունարանը: Ձախ կող-
մից՝ ընդհանուր մուտքի դուռն է: Դիմացի պատուհանից
երևում է թշնամու ռմբակոծութունից կիսով հասի ավե-
րակ դարձած ձյունապատ խաղախ, Դաւիթ լսվում է Դրա-
նոթների որոտը: Գրասենյակի առջև նստած է Կատերի-
նան, հիվանդների անձնական քերթիկների վրա նշումներ
է կատարում, ինչ հետո, առանձնա սենյակից վրդովված
Դուրս են գալիս Աբգար Աբգարիչը և Դրա տեղակալ
Կապիտան Միրոնովը:

Աբգար. — Հասկացե՛ք վերջապես, Կապիտան, գեր-
մանացիք օրը երկու անգամ ռմբակոծութեան
են ենթարկում խաղախ, ճակատից ու խաղա-
խի փողոցներից, անընդհատ վիրավորներ են
ուղարկվում ինձ մոտ. իսկ ո՞վ պետք է վի-
րահատի նրանց, ո՞վ պետք է վերադարձնի
մարդուն ամենաթանկագինը — կյանքը, պրո-
ֆեսորն իր դոկտորոսն ձեռքերով, թե՛ դուք.
ձեր ամենօրյա ազիտացիայով: Հինգերորդ-
օրն է, պահանջել եմ, որ նոր վիրաբույժ ու-
ղարկեն ինձ մոտ, իսկ մարդիկ, այնտեղ, սա-
տանան գիտե, թե ինչով են պաշտպանվում:

Միրոնով. — Աբգար Աբգարիչ, ես ինձ եմ գիտեմ,
թե մարդիկ այնտեղ ինչով են պաշտպանվում: Դուք
իզուր եք հուլիվում:

Աբգար. — Այսինքն ինչպե՞ս թե իսկուր եմ հուշվում:
 Դուք, հարգելի տեղակալ, սիրում ե՞ք ամեն
 տեղ հաշտարարութեամբ գործ տեսնել և
 իսկուր չէ, որ ձեզ Միրոնով են անվանում:
 Ասկայն, Դաւթճեապան չէ, Ռազմական չէ:
 հասկանալի է:

Միրոնով. — հասկանալի է, Աբգար Աբգարիչ, բայց ես
 ուզում եմ ասել, որ այսօր կժամանի նոր վի-
 րաբույժը:

Աբգար. — Դուք համոզված ե՞ք:

Միրոնով. — հաստատ համոզված:

Աբգար. — Հալ: Կապանեմ այսօր ևս: Բայց եթե այսօր
 չլնա շժամանեց՝ ես այն ժամանակ ուրիշ
 կերպ կխոսեմ: (Ձեռքի թղթերը դնելով սեղանի
 վրա) Կատերինա վասիլենա, այս մարտիկ-
 ներին անմիջապես դուրս գրեցե՛ք հիվան-
 դանոցից և տեղ պատրաստե՛ք նորերի
 համար:

Կատերինա. — լսում եմ, ընկեր պետ: (սկսում է առանձ-
 նացնել դուրս գրվող մարտիկների գործերը)

Աբգար. — Գնանք կապիտան: համենայն դեպս մեր
 հույսն առայժմ Պրոֆեսորն է: (Գնում են)

Կատերինա. — Նորից... Ծանր վիրավորներ...

Շուրա. — (ներս գալով) Այ, աս ես հասկանում
 եմ... իսկական վիշվոր է:

Կատերինա. — Այդ ո՞վ Շուրոչկա:

Շուրա. — Աբգար Աբգարիչը:

Կատերիւնա. — Ավելի շուտ՝ իսկական Կովկասցի. խառն-
պահանջ, կարգապահ և գյուրաբորի:

Շուրա. — Համարձակ է և անվհատ, անս գլխաւորը:
Երա հետ կարելի է կրակը նետել և առանց
այրվելու դուրս գալ այնտեղից:

Կատերիւնա. — Առանց այրվելու... (անցնում է մինչև
պատուհանը և հայացքը հառում ձյունա-
պատ լեռներին):

Շուրա. — (Առտենալով) Ինչի՞ մասին ես այդպես ժող-
նում:

Կատերիւնա. — Լեռներում բորբոխի մարտերի մասին:
Հիմա ուր որ է, ծանր վիթրաւորներ կբերեն
մեզ մօտ, ո՞վ գիտե խնհան առանց ուռի,
խոնհան առանց թւի... Ասրապետի է:

Շուրա. — Պարզ է, դու վիթրաւորան հետ կարող քնել:

Կատերիւնա. — Իսկ դու հետ կարող ինձ նման պզուկ մարդ-
կային վիշտը և թե չեղայուքլամբ ծանր
առնջանխերով մեռում է մարդը, իսկ դու ելա-
ես, թե ինչպե՞ս են կտրտում նրա մարմինը
և՛ մենք տարբեր սիրտ ունենք:

Շուրա. — Չեմ վիճում: (պառուշա): Իսկ դու կարգա-
պահ ես «Արմիանկայի» մասին: Գիտե՞ս
թե ինչպիսի սրտի տեր է տա:

Կատերիւնա. — Ոչ, հե՛մ կարգապահ:

Շուրա. — Պարզ է, ժամանակի չունես: Զգացմունք-
ների ետևից ես ընկած:

Կատերիւնա. — Իսկ ինչպե՞ս է ինչպե՞ս «Արմիանկան»:

Շուրա. — Ես վիթրաւորի է: Կարգապահ նրա մասին:

Աբգար Աբգարիչն այնպէս ոգևորւեց,
որ ի իշ էր մտած գնար գտներ և ճակատը
համբուրեր:

Կատերիւնա. — «Արեփանկա» . . . Այդ ինչ անուն է:

Շուրա. — Նրա իսկական անունը մեզ հայտնի
չէ: Նրան այդպէս են կոչել ճակատում
և հենց այդ անունով էլ հայտնի է
գարծել:

Ուղու՛մ ես պատմեմ նրա գործերի
մասին:

Կատերիւնա. — Հիմա ժամանակ է չկա, մի ուրիշ
անգամ:

Շուրա. — Ոչ, պիտի պատմեմ:

Կատերիւնա. — Ես շտապ կարգով հիվանդներ եմ
դուրս գրում, դու հասկանում ես:

Շուրա. — Դե, միթե չես կարող և գրել և լսել:

Կատերիւնա. — Ես նապոչերն չեմ:

Շուրա. — Դե լավ, կըսեմ: (Փոխ ինչ⁶ հետո, ճան
կարծ) «Արեփանկա» . . . ուր, ինչպէս
կուզէի ծանոթանալ նրա հետ . . .

Դուռը բաղխում են:

Կատերիւնա. — Մտե՛ք:

Գալիս է Սուսաննան, ազագ
լեյտենանտի ուսադիրներով,
կողմն տարճանակ: Միջին
տարիքի, վախ՛ կազմվածքով

մի կիւն է նա, որի դեմքի
վրա երկարատեւ ծանր ա-
պրումների դրոշմն է նկատ-
վում:

Առասաննա. — Բարեւ, ընկերներ:

Կատերինա. — Բարեւ ձեզ, ընկեր ավագ լեյտենանտ:

Առասաննա. — Արտեմ կարող եմ տեսնել հիվանդա-
նոցի պետին:

Կատերինա. — Նա հիմա պաղպաճ է: Գուցէ ես կա-
րողանամ պատասխանել ձեզ:

Առասաննա. — Դուք, ավելի լավ է, հայտնեցե՛ք նը-
րան, որ ժամանել է նոր վիրաբույժը:

Կատերինա. — Շուրա, հայտնիր խելույն ընկեր
մայորին: Պրոֆեսորին խնդրիր այստեղ
Շուրան դուրս է վաղում:
Կատերինան դիմում է
Առասաննային:

Նստեցե՛ք խնդրեմ, ընկեր ավագ լեյ-
տենանտ: Ինչ լավ է, որ դուք վերջա-
պէս եկա՛ք: Հիմ գերորդ օրն է, անհամ-
բեր ձեզ եմ պատում:

Առասաննա. — Իսկ ինչպէ՞ս պատահեց, որ դուք մը-
նացի՛ք առանց վիրաբույժի, դա ինչ
հետաքրքրում է:

Կատերինա. — Նա սպանւեց ռմբակոծութեան ժա-
մանակ և իմանալով այդ, հեռաց նույն օրը

Կիւմարանոց Եկաւ Պրոֆեսոր Մակարով
 և իր կամեալոր ծառայութեանն առաջար
 կեց:

Առաւանձաւ. — Այդ լաւ է արեւ:

Կատերինա. — Մակայն նա ծեր է, որքան էլ պանկանա,
 Դարձյալ անցոր է Բաւարարել Կիւմարա
 նոցի պահանջները:

Առաւանձաւ. — Դա պահանջ է:

Կատերինա. — Բայց ի՞նչի որ Կիւմար Դոմէ Եկաւ, ուրեմն
 ամեն ինչ կարգին կլինի:

Առաւանձաւ. — Այդ կապալուցի աշխատանքը:

Դրսից լսվում է Պրո-
 ֆեսորի ձայնը:

Պրոֆեսոր. — Ուր է, որտեղ է . . . (Ներս Գալուս և
 Նիկատելուս Առաւանձային) Դոմէ է՞ք վիրա
 քայլը:

Կատերինա. — Այո, նա ինչն է, Կարգելի Պրոֆեսոր,
 Պրոֆեսոր. — Շատ ուրախ եմ, անշափ ուրախ եմ, Պա
 տիվ ունեմ Ներկայանալու. Պրոֆեսոր
 Մակարով:

Առաւանձաւ. — Շնորհակալութեան ձեր արտագին ըն
 դունելութեան համար, պրոֆեսոր:

Պրոֆեսոր. — Ձեր Գալստեան համար, ուրախ եմ ամենից,
 Բայց ամենից շատ ես: Ինչ համար, Գի
 տե՛ք, Գովար է: Թեպետ ես չկամեցա Կի
 ւմարանոցը թողնել առանց վիրաքայլի:

Բայց եւ ինչս էլ զգուժեմ, որ ուշ է
արդեւ: Զեռօքսս դողում են: Դրա
համար էլ այնպէս հուշում էր Արգար
Արգարիչը, երբ դուք, Ներսէսէ՛ք, ուշա-
նում էիք:

Առսաննա. — (Կնկում է, լսելով այդ անունը)
Արգար Արգարիչ... Իս ո՞ւր է նա այս-
տեղ:

Պրոֆեսոր. — Հիմանդան ոյի պեւոք, որն անհամբե-
րութեամբ ձեռ էր ապաստում:

Առսաննա. — Ինչ էր ապաստում...

Պրոֆեսոր. — Այո, իհարկ է: Դուք, ինչպէս երևում
է, հանաչում էի նրան:

Առսաննա. — (Ծածր կայութեամբ մեջ) Ոչ, չեմ հա-
նաչում...

Պրոֆեսոր. — Հրաշալի մարդ է, շատ գոհ կմնաք:
Ասկայն ուր է նա, կատերինա վառի-
կնա, կանչեցե՛ք նրան:

Կատերինա. — Ահա նա գալիս է:

Գալիս է Արգար Արգար-
իչը: Տեսնելով Առսան-
նային մոտ է տեղում
արձանացած:

Պրոֆեսոր. — Արգար Արգարիչ, ահա վերջապէս նա
ժամանել է, նա, որին դուք անհամբեր
ապաստում էիք:

Աբգար . — Խնդրում եմ, մեզ առանձին թողե՛ք,
պրոֆեսոր:

Պրոֆեսորը հուշս է գնում:
վերցնելով հիվանդների գոր-
ծերը գնում է նաև կատերի-
նան:

Աբգար Աբգարիչը . և Սուսան-
նան կանգնած են լուռ, մի-
մյանից նկատմամբ անհարմար
վիճակում:

Սուսաննա . . . Ահ՛րե այդ դու՛ք ե՛ք . . .

Սուսաննա . — Ինչպես տեսնում ե՛ք:

Աբգար . — Դու՛ք, ցինվորական տարազով . . . Ռազ-
մածակաւորում . . .

Սուսաննա . — Այո, ինչ կա որ . . .

Աբգար . — Ոչինչ . . . Ինչպես իմացա՛ք, որ ես
այստեղ եմ

Սուսաննա . — Եիշտ այնպես, ինչպես սրանից հինգ
տարի առաջ իմացա, որ դու՛ք Մոս-
կվայում ե՛ք:

Աբգար . — Թողե՛ք այդ մասին, խնդրում եմ;
Ես մեր անցյալը մոռացել եմ արդեն . . .

Սուսաննա . — Ինչպես նաև ես:

Աբգար . — Այն դեպքում ինչո՞ւ ե՛ք եկել ինձ
մոտ . . .

Սուսաննա . — Իմանալու համար, թե ինչպես է

իմ երեխան: Ահապէ՛ք, նա ողջ-առողջ
է, որտե՞ղ է դառնում այժմ:

Աբգար .— Ահի՛թե դուք նրան դեռ չեք մոռացել:

Առւսաննա .— Մայրը չի կարող մոռանալ իր հարա-
զատ զաւակին: Ամբողջ յոթ տարի ես
տանջվել եմ նրա կարոտից, ես ար-
ցունի ու եմ թրջել իմ նամակները. բայց
դուք մինչեւ իսկ հարկ չեք համարել
պատասխանել ինձ, Այսօր առթիւ
ներկայացել է և ես պահանջում եմ
տվել ինձ իմ որդին:

Աբգար .— Ուշ է... Շատ է ուշ...

Առւսաննա .— Դնչո՞ւ, ինչ է պատահել նրան, ասա-
ցե՛ք:

Աբգար .— Նա այլևս...

Առւսաննա .— Զկա՞մ...

Աբգար .— Ես ժամանակ չունեմ այստեղ ընտա-
նեկան տրակեշիայով զբաղվելու,
Գնացե՛ք, խնդրում եմ և հանգիստ
թողե՛ք ինձ (խաչ է անում դեպի
դուռը):

Առւսաննա .— Ապառեցե՛ք... ընկեր մայոր...

Աբգար .— Ավագ լեյտենանտ... Դուք պատե՛ք:

Առւսաննա .— Դուք ինձ դուրս եք անում...

Արմատարհանի ու երեսե՛ք դարձնում,
կարծելով, որ ես այն Առւսաննան եմ

որին սրանից յորտարի առաջ դուք պանկա
նում եիք աղախին դարձնել : Դուք ախալճում
եք : Առաջինը ես ինչ՞ա չեի պանկանա կրկին տեղ
նել ձեզ , եթե չլինէր այս հրամանը :

Աբգար. — Ինչ հրաման, ես ոչինչ չգիտեմ :

Առաւանձա. — Գիտցե՛ք ուրեմն , ես եկել եմ ձեզ մոտ ոչ թե
որպէս ձեր նախկին կիճը , այլ որպէս վիրա-
թույժ , աշխատելու այտեղ :

Աբգար. — (Առաւելել պարմապան) Որպէս վիրաթույժ...
աշխատելու ինչ մոտ ,

Առաւանձա. — Ոչ թե ձեզ մոտ , այլ հիվանդանոցում :

Աբգար. — Որի պէտք , սաղաքն , ես եմ :

Առաւանձա. — Այդ ինչ համար միւլենույճէ , դուք եք , թե մի
ուրիշը :

Աբգար. — Իսկ ինչ համար միւլենույճը չէ , ես անկարող
եմ ձեզ հետ աշխատել :

Առաւանձա. — Դուք ձեր այդ « ես »-ը դեր չէ՛ք մոռա-
ցել :

Աբգար. — Եվ չեմ էլ մոռանալու... ինչ են անում Նը-
րանի , ինչ են անում... (Եկատելով դուռ
մոտ կանգնած միրամուրի) : Եկե՛ք կապիտան
տեսե՛ք թէ ինչ է արել կադրերի Բաժինը :
Ես մասնագետ եմ պահանջել Նորանից , իսկ
Նրանի , տեսե՛ք , թէ ում են ուղարկել :

Առաւանձան կանգնած է

Լուռ ու վշտահար : Մի-

բռնուիլը մոռենում է նրան:

Ախրոնով. — Ողբ նշանակելած եմ մեզ մոտ վիրա-
բույժ:

Առաւանձաւ. — Այո, ընկեր հապիտան, ա՛մա հրամանը:

Աբգար. — Ախ, այդ հրամանները...

Ախրոնով. — Նրանք ամենուրեւ էլ սարսափելի չեն, ըն-
կեր պետ: Եթե մեր Եւթակաները
սրբութեամբ են կատարում մեր հրաման-
ները ապա մեկ էլ մեր հերթին: պետք է
կատարենք մեր պետերի հրամանները:

Աբգար. — Պարձյալ հաշտարարութեան, Պարձյալ
հաշտարարութեան... , իսկ եթե հրա-
մանը ճիշտ չէ, ուրեմն գնալ և կոչրի
նման անդունդը նետել:

Ախրոնով. — Պրահամար պատասխանատու է աշն
անձնավորութեանը, ով ստորագրել է
հրամանը:

Աբգար. — Ախ փորձե՛ք կրկին համոզել ինձ, կապիտ-
տան, հիվանդանոցի համար ես եմ պա-
տասխանատու: Ես անհարող եմ հար-
ջուրավոր մարդկանց կյանքը վատանել
այնպիսի մեկին, որն առաջին անգամ է
հիվանդանոց մտնում: Ես հենց հիմա կը-
գնամ կադրերի բաժին և կապալաւորեմ,
թե ինչ աստիճան անփութ են նրանք իմ
դորձի նկատմամբ (արագ դուրս է
գնում):

Առւսաննաւ . — (նստում է արօւիւն, դառն հառա-
չանք արձակելով կրծքից) Ա՛հ . . .

Արթրոնով . — Դուք ինչ ներեցէք, ընկեր ավագ
լեյտենանտ, բայց ես հարկադրւած
եմ ձեզ մի հարց առաջարկել . Ա՞ր-

դար Արգարիշը ձեզ ծանաչում է :

Առւսաննա . — (Բժիշարութեամբ) Ոչ . . .

Արթրոնով . — Այդպէս . . . իսկ դուք վստահ եք ձեր
ուժերի վրա կկարողանա՞ւ արդարա-
յնել . . .

Առւսաննա . — Ինչո՞ւ համար եւ այդ հարցերը, կա-
պիտան, միւլենայն է, ես ձեզ մօտ չեմ
աշխատելու (ուրիշ է կանգնում) :

Արթրոնով . — Դուք մեզ մօտ կաշխատե՞ք . . .
Եւ ես հույս ունեմ, որ մենք միմյան-
ցից շատ գոհ կմնանք : Արգար Ար-
գարիշից Դուք միտ նեղանա, նա
վրդովւած էր նախ իսկ ձեր գալը
Քաջի դրանից, նա խնդրել էր, որ
մեզ մօտ աղարկեն «Արմիանկայի» .
Դուք Երևի ծանաչում եք այդ Բժիշա-
հուն :

Առւսաննա . — Լսել եմ, որ կա այդպիսի մեկը :

Արթրոնով . — Ուս աղջակ հրաշխե՞ր է գործում

Բժշկութեան մեջ : Դեռ անցյալ տարի ,
առաջաւոր գծում , նա վիրահատեց գե-
ներալ - մայոր Զոսկրեանի սկուռն և փրկեց նր-
ան աշխուսափելի մահից :

Առաւանձնա. - Այո , հիշում եմ . . . Այդպիսի մի բան
գրկեց Թերթերում :

Արրոնով. - Ավելի լաւ , որ գիտեմ : Երեւոր առաջ
մենք տեղեկացանք , որ նա գտնւում է կադ-
րերի բաժնի տրամադրութեան տակ .
Արգար Արգարիչն շտապեց խնդրել , որ
նրան նշանակեն մեզ մոտ վիրաբույժ :
Բայց այսօր , տեսնելով , որ դուք եք նշ-
անակւած նրա փոխարեն , նա փոքր ինչ
հուզւեց :

Առաւանձնա. - Հասկանալի է . . .

Արրոնով. - Ասկայն ի հարկէ , դա ոչմի նշանակու-
թյուն չունի և չպետք է ահաբազանա-
ծեր աշխատանքի վրա . Բանի որ հրա-
մանը տրւած է արդեն , ուրեմն և վերջ .
Դուք կաշխատեք մեզ մոտ և եւ հույս ու-
նեմ , որ „ Արմիանկայից ” փատ հեղ աշ-
խատի :

Հսկում է Բակոստ կանգ առ-
նող մեքենայի առաջացը : Դա-
լիս է Շուրան :

Շուրա .- ընկեր կապիտան ծանր վիրավորներ:
Լիբրոնով.- Իսկույն ուռի հանել հիվանդանոցի
ամբողջ առնակապը, գործեցեք հան
գիտեք և առանց խռճապի:

Շուրան դուրս է վազում,
իսկ Լիբրոնովը դիմում է
Առևանանային:

Պատրաստվեցեք, ընկեր ազագ լեյտե-
նանտ, դուք պետք է ապացուցեք, որ
ձեր նկատմամբ Աբգար Աբգարիչն
իրոք սխալվեց (գնում է):

Առևաննա.- Ախալվեց, այո... Նա իմ նկատմամբ
առաջին անգամ սխալվեց այն օրը,
երբ իշեց ինձանից հարազատ որդու:
Եվ այսօր նա մեռած, սառն հողի
գրկում, ա՛հ...

Հեկեկալով ընկնում է
բաշկաթոռին: Արագ
գալիս է պրոֆեսորը:

Պրոֆեսոր.- Շտապեցեք բժշկուհի...

Առևաննա.- Կալում եմ, պրոֆեսոր, որ ձեզ օգ-
նելու համար ես աշխատեմ:

Պրոֆեսոր.- Ինչպե՞ս թե աշխատեք... դուք հաս-
կանում եք թե ինչ էլ ասում:

Առևաննա.- Հասկանում եմ...

Շուրա. — (Արագ ներս վազելով) Շտապեցե՛ք,
ընկեր ազագ. լեյտենանտ օդաչուի
կյանքը . . .

Առաջանում. — Քնալե՛ք պրոֆեսոր :

Պրոֆեսոր. — Ես ինձ թույլ չեմ տա սկալպեր վեր-
ցնելու երբ ազագ վիրաբույժն այս-
տեղ կանգնած է :

Առաջանում. — Մի ուշացրե՛ք, խնդրում եմ ձեզ :

Արագ գալիս է Միրոնով :

Միրոնով. — Այս ինչ ծղձռում է, գրող տանի,
շտապեցե՛ք :

Առաջանում. — Ընկեր կապիտան . . .

Միրոնով. — Էլ ինչ կապիտան, երբ այնտեղ
մարդիկ թիշկ են աշտաղակում :

Առաջանում. — Բայց ես հուզված եմ, դուք հասկա-
նում ե՛ք, ես վախենում եմ . . . Հար-
գելի պրոֆեսոր, խնդրում եմ ձեզ,
ինչպես ձեր դուստրը . . . Այս մեկը
ինձ համար . . . Իմ փոխարեն :

Պրոֆեսոր. — (Մի պահ նայելով Առաջանմանի աչ-
քերին) Լավ, աղջիկս, լավ . . .
Հետևիր ինձ Շուրա

Արագ դուրս է գը-
նում, Շուրան հետև
վում է նրան : Առաջան-
ում

նաև կանգնած է արձանի
 նման: Ախր ունի մեծ արթ
 նայում է նրան:

Ախր ունի. — Հայ չե՛ք սկսում, ապագ լեյտենանտ...
 Եթե մինչև իսկ գոյութիւն է՝ չունենար
 այս հրամանը, ապա դու՛ք դարձյալ պե՛տ
 է ջանայի՛ք փրկել մահամերձին:

Առևաննա — (Ծանր ապրումներէ յետո՛ւ) Ներեցե՛ք...
 իրեն կորսրած ներս է
 վազում կատերինան:

Կատերինա — ընկեր կապիտան, ընկեր կապիտան...

Ախր ունի. — Ինչ է պատահել:

Կատերինա — Վիրահատման սեղանի առաջ պրոֆե-
 սորն ուղարկաւ փախ:

Ախր ունի. — Ինչ...

Արագ նետվում է դեպի
 դուռը, քայքայեմից աչք
 պահին դռնէքում հայտ -
 նվում է պրոֆեսորը Շու-
 քայի թեւերին հենված:
 Նրա մազերը խռիվ են,
 ձեռքերը դողում են հուսման
 փոքր և խոստովա թեկնակում
 է ձայնը:

Պրոֆեսոր. — Ներկայե՛ք ինձ, կապիտան... Ես անկա-
րող եղա տեսնել ի՞մ որդուն արշաւանաշա-
ղախ... :

Առւսաննա. — Աս ձեր որդին է՛ :

Պրոֆեսոր. — Ահա՛ն որդիս, բարձր երկնքում սաւառ-
նող որդիք : Այս մեկն ինձ համար, ի՞մ փո-
խարեն, աղջիկս :

Առւսաննան մի պահ ան թարթ
նայում է պրոֆեսորի աչքերին,
կարծես ուժ առնելով նրա հա-
յայտից, արագ շարժումնե-
րով արձակում է գոտին և
հանում շինեղը :

Առւսաննա. — Խաւար թերե՛ք ինձ :

Արագ գոչոս է գնում : Նա
տերիման և Շուրան հետե-
լում են նրան :

Պրոֆեսոր. — Ինչո՞ւ, ինչո՞ւ ես ճերպուա : Ահ՞ր է ժամա-
նակը է՛ք նախադուշակում, որդե՛ն գալու-
են արնալից օրեր :

Ա ի թ ո Ն ո Վ. — Հանգստացե՛ք, պրոֆեսոր, հանգստացե՛ք,
մեր նոր վիրաբույժը և փրկի նրան :

Պրոֆեսոր. — Ռեւար է, կապիտան... վիրահատումը
բարձր է թուր այն ծանր վիրահատումներից, որ
երթնիցե՛ն ես կատարել եմ :

Արրոնով. — Ոչինչ պրոֆեսոր, ոչինչ, մի հուսալուստ -

վե՛ք: Չնանժիտ առանձնասենյակք:

Ուզում են գնալ, քայց

նկատելով Աբգար Աբգար -

րիչին, կանգ են առնում:

Աբգար. — Ուր է վիրաբերը:

Արրոնով. — Աս պաշտպան է:

Աբգար. — Որտե՞ղ:

Արրոնով. — Վիրահատման սենյակում:

Աբգար. — Եվ ո՞ւմ է նա վիրահատում:

Պրոֆեսոր. — Իմ որդուն, Աբգար Աբգարիչ, իմ մահա -
մերձ որդուն:

Աբգար. — Ուրեմն կարող ե՛ք հուսալ, պրոֆեսոր:

Պրոֆեսոր. — Հուսա՞լ...

Արրոնով. — Աոր քան իմացա՛մ նրա վերաբերյալ:

Աբգար. — Այո, կապիտան... Դիմացա:

Արրոնով. — Եվ ի՞նչ:

Աբգար. — Աս հանրաճանաչ «Արմիանկան է»:

Ա Ա Ր Ա Գ ՈՒՅՐ

ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Առջև տեսարանը : Գիշեր է : Պատուհանը ծածկված
է լուսախողարկման ծածկոյով : Զրույցելով ներս են գա-
լիս Արրոնովը և Առաւանձաւ :

Արրոնով - Ես ճիշտ եմ ասում, ընկեր Առաւանձաւ թշու-
մին ազերում է մեր խաղախները, հաջորափոք
մարդկանց արյունն է թափվում, իսկ դու է
ես եւ իշոււմ այդ մարդկանց մահվան ծան-
կերից : Դու՛ք կշտնիք եւ պարգևում նրանց,
ովքեր հետաքննում պիտի կատարուեն նորա

նոր խաղախներ, ազերի գեղեցիկ, ազնիւ օխեմ
եւ պարծենում եմ ձեզանով :

Առաւանձաւ - Դու՛ք շատ եւ չափազանցում իմ համեալ
Գործողութիւններ, կատարեալ :

Արրոնով - Ամենեւին : Ես շաղակրատ չեմ և տանել
չեմ կարող այդպիսիներին : Առջայն, ես Գի-
տեմ գնահատել երեւոյթը : Դու՛ք կարո-
ղալաք փրկել գրաշուին : Նվազող այն ծա-
մանակ, երբ նույնիսկ հայրը մեռած էր կար-
ծում նրան :

Առաւանձաւ - Ախ, կատարեալ, մի հիշեցր եմ ինձ այդ
թույլն :

Արրոնով - Հաջորդապէս, հաջորդապէս է՛ք մեր տա-
ղանդով, եւ մինչև այժմ ձեր մեջ չեմ

Նկատում նորմալ տրամադրութիւնն և չեմ
հասկանում դրա պատճառը :

Առաւանձնա . - Պատճառը . . .

Ահրորնով . - Այո՛, պատճառը : Եթէ հոգի վերապրում է
Աթաք Աթաքիչի վերաբերմունքից, ապա
եւ պատիւն ունեւ տեղեկացնել : Երես իտեա
պէս ձեզ չի ծանաչել :

Առաւանձնա . - Ըստաչել է , թե ոչ , այդ կարեւոր չէ , եւ
նրա վերաբերմունքից վերապրում չեմ . . .

Ահրորնով . - Ուրեմն աւելի խո՞ր պատճառներ կան :

Առաւանձնա . - Այո՛ . . . իմ սիրտը խոցւած է աւելի սուր
սլախով , իմ կարող է լինել որեւէ պաշտօնա
կան հանգիմանութիւն , չյանդուած ամեն ինչ
կարելի է ուղղել . և կիսաւեր խաղախները
վերակառուցել և՛ մահամերձ հիվանդներին
եւ ինչեւ մահւմ . . . Բայց
այս մեկը , կապիտան , այս մեկը ոչ մի կերպ
հնարավոր չէ վերադարձնել :

Ահրորնով . - Զի՞ի՛ կամենա պարզ խոսել ինչ հետ : Գո
յե եւ կարողանամ ձեզ որեւէ կերպ ոգտա
կար լինել :

Առաւանձնա . - Ինչո՞ւ չէ , կիսուեմ , ձեզ հետ կարելի է պարզ
խոսել : Կապիտան , դուք ազնիւ սիրտ ու
նե՛ք և , ինչպէս հիմա ինձներդ առաջիկ ,

Երևույթները գնահատել գիտե՛ք:

Ախրոնով. — Դուք կարող ե՛ք դրանում բնավ հեա-
կածել:

Առստաննա. — Ահա, ուրեմն, պրոֆեսորի որդուն վի-
րահատելուց մի րուպե առաջ ես տեղեկա-
յա, որ մեռել է իմ որդին...

Ախրոնով. — Դուք որդի՞ եք ունեցել:

Առստաննա. — Ունեցել եմ... իսկ այժմ... Զուռեմ...

(Թաշկինազը սեղմում է աչքերին և
լուռ արտասւլում):

Ախրոնով. — Ահա թե ինչ...

Առստաննա. — Փրկելով շատերին, որոնք նույնպես
հարապատ են ինձ համար, ես չեմ կա-
րողացել օգնություն ցույց տալ իմ երե-
խային: Նամեռել է ինձանից հեռու...
Դույցե կարոտից... Ե՛վ ինչո՞ւ... ին-
չո՞ւ...

Ախրոնով. — (Ատալբաղ) Հասկանալի է... — Թույլ
տվե՛ք ինձ մի հարց, եթե միայն դա ավե-
ր չի դառնացնի ձեր պաշտուս սիրտը:

Առստաննա. — Հարկընէ՛ք, կապիտան, ավելի դառնա-
նալ հնարավոր չէ:

Ախրոնով. — Ես կռուվի իմանալ որտեղ է այժմ
ձեր ամուսինը:

Առստաննա (Ախպազ նայում է Ախրոնովի աչքերին,

ապա պահ է թողնում հայային) Չգիտեմ...

Ախրոնով. — Ըստ ձեզ լիք է :

Առաքաննա. — Դե՛ս եմ հեռացել :

Ախրոնով. — Վաղո՞ւյ :

Առաքաննա. — Զոթ տաքի առաջ :

Ախրոնով. — Եվ նրան է՛լ թողել ձեր երեխային :

Առաքաննա. — Այ :

Ախրոնով. — Լեզու :

Առաքաննա. — Երեխաս ընդամենը երկու տարեկան էր, երբ մենք բաժանվեցինք : Ես այդ ժամանակ վատառողջ էի, իսկ բաժանվելուց հետո, հիվանդությունս ալելի բարդացավ : Ամբողջ վեց ամիս պառկած մնացի հիվանդանոցում : Հենց այնտեղ էլ իմացա, որ ամուսինս հայաստանից մեկնել է, որ հետ տանելով և երեխային :

Ախրոնով. — Իսկ ինչ հողի վրա դուք բաժանվեցիք : Ներկայե՛ք, որ ես այդ փառ հեռու եմ գնում :

Առաքաննա. — Ինդրեմ, ես չեմ ծածկի և այդ : Նա պարզապես ինձ խաբեց : Արջնակարգ դպրոցն ապարտելուց հետո, ես բուռն կերպով պանկանում էի շարունակել ուսումնա, բժշկուհի դառնալ : Նա ինձ խոստացավ պայմաններ ապահովել իմ ուսման համար, եթե համաձայնվեմ

ամուսնանալ իր հետ : Ես համաձայնի . որ
առաջնայն աչն պատճառով , որ նրա
նկատմամբ անտարբեր չեմ : Ամուսնա-
յանի : Առաջին տարին ամուսինն ձգձեց
իմ ուսման գործը : Իսկ երբ ունեցանք
առաջին երեխան , նա պահանջեց , որ
ես տանք նստեմ և առայժմ պահպանեմ
երեխայի խնամքով , Ես ընդունեցի և
այդ պայմանը : Երեխան մեծացավ : Ես
թերեւայա ընտանեկան հոգսից և երբ
պատրաստվում էի մտնել ինստիտուտ ,
ամուսինն այս անգամ ուղղակի ասաց ,
որ ես միայն մայր եմ և պարտավոր եմ
իսկապա մուսանալ իմ հասարակական
նպատակների մասին :

Ախրոնով . — Այդպես . . .

Առաջանալ . — Ես միայն աչն ժամանակ կարողացա
հասկանալ , որ իմ ամուսինը մեկն է ծը-
րանցիկ : որով կարծում եմ թե տան
չորս պատերից դուրս , կհեռանանք
չունի : Ակալեցին վեճեր , ընտանեկան
կյանքը դարձավ անտանելի և վերջա-
յակ բաժանմամբ :

Ախրոնով . — Իսկ դրանից հետո :

Առաջանալ . — Հետո ես սկսեցի ազդորել : Ճիշտ է ,
ուրախ էի , որ իմ իղձերը կատարվում

են, քայլ առ քայլ սերտացնելով մեզ տիրութեան
էլ կար... Գիշերը ու պերեկ աչիկս առաջ էր
որդուս պատկերը:

Արրոնով. — Եվ դուք ոչ մի կերպ չգտա՞ք նրան:

Առաւանակ. — Ինչպիսիք ուտել ամբարտեւելոյ հետո իմա-
յա, որ ամուսինս մեկնել է արտասահ-
ման, ապա այն տեղից վերադառնալով,
բնակվում է մոսկովայում: Անմիջապես
նամակ գրեցի, խնդրեցի վերադարձնել
իմ երեխային, սակայն նա մերժեց: Եւ
որոշեցի կտրուկ միջոցներ զիջել,
քայլ հեռւ աշտորեթին սկսելից հաջորդական
պատերազմը եւ նա մեկնեցի Բաւարի:
Այդ թշուրից հետո, երբ եկա այս տեղ եւ
տեղեկացա, որ նա մեռել է, ինչ մնաց
տեղն ու տեղ խելագարվելի, Եվ գուցէ
հենց այդպէս էլ պատահեց ինձ հետ,
երբ պրոֆեսորի մահաժամը որդիս մո-
ռացնել չտար անձնական վիշտս:

Արրոնով. — Դուք հերոս ե՞ի, կատարյալ հերոս:

Առաւանակ. — Դե ոչ, կապիտան, ինչ-կարիք կա այդ-
պիսի բաներ գործածել: Արանք ինձ
չեն շոյում:

Արրոնով. — Ներեցե՞ք:

Առսաաննա. — Ասկայն, որ տեղ է Աբգար Աբգարիչը:

Ես ուզում էի խոսել նրա հետ:

Աիրոնով. — Նրան կանչեցին ռազմաճակատի

շտաբը: Գիմա ուր որ է կվերադառնա:

Առսաաննա. — Ըտաքն, ասում եմ:

Աիրոնով. — Այո, ինչ կա որ:

Առսաաննա. — Զգիտեմ... Այսօր ինչ որ տարօրինակ
նախ նախազգացումներ են պաշարել
ինձ: Հրանոթների որոտը լսվում է Քո-
լորովին մոտիկ, իսկ մեռի վերազոր-
ների պահում ենք այստեղ...

Աիրոնով. — Դուք ուզում եմ ասել...

Առսաաննա. — Պատերազմ է, կապիտան Էրկու-
տարի է ես ճակատում եմ և այդ երկու-
տաքում, հաճախ այնպիսի բաներ եմ
տեսնել, որպիսիք բոլորովին չեն սպա-
սում:

Աիրոնով. — Դուք իրավացի եմ:

Դուք բացօթյա եմ:

Ատեմ:

Պրոֆեսոր. — (Բաց անելով դուռը) Կարելի է:

Աիրոնով. — Պրոֆեսոր միթե դուք պետք է Թոմաս
վոլթյուն խնդրե՞լ ներս գալու համար

Պրոֆեսոր. — Ապա ինչպես, դուք ե՛նա չի ուզում

որևէ մեկին ընդունել իր մօտ:

Առաջանալ. — Պրոֆեսոր, ինչե՞ր ե՞լ ասում:

Պրոֆեսոր. — Եւրեղե՛լ ինձ, ի՞նչ Գոստոք: Ուրախութեամբ ինչքան եւ չգիտեմ, թէ ինչ եմ ասում: Ան խոսեց արդե՛ն, հասկանում ե՛լ, խոսեց: Երբ ես մտնեցաւ եւ գաղտնի գողի համբ ժպտեցի նրա մօտերը, ահա թայ արեց աշխարհը, եւայեց ինձ վրա եւ ծեռիս բռնելով, ասաց. «Հայրիկ, ես նորից կ'ընչեմ, այնպես չե՞մ»: Պատասխանի համար ես բառեր չգտա եւ ուրախութեամբ արտասովեցի միայն: Անպե՛լ, ինչու՛լ, ինչպե՞ս ձեզանից շնորհակալ լինեմ:

Առաջանալ. — Օ, ես լիովին վարձատրված եմ, հարգելի պրոֆեսոր:

Պրոֆեսոր. — Ումից, ինչու՛լ:

Առաջանալ. — Նրանով, որ նա խոսեց, որ նա նորից կ'ընչի երկնակարով:

Պրոֆեսոր. — լսում ե՛լ, կապիտան այսպիսի անձինք հաճախ հեն ծնվում, լավ պահեցե՛լ նրան:

Միջոցով. — Դու՛ք իրավացի ե՛լ, պրոֆեսոր:

Գրոթեսոր . . . (Սուսաննայի) ինչ ուժ է ինչ քո
 թուփյուն ունե՛ք դուք, որ Տիրուհե-
 յուն վերադարձի՛ք հապտ Կորսիան
 երջանկություննա:

Սուսաննա . . . էյդ ուժը ես ստացա ձեր հայաց-
 քից, պրոթեսոր: Դուք այնպես նա-
 յեցի՛ք ինձ վրա այն դաժան թուփ-
 քին, որ եթե նույնիսկ գերեզմանում
 ել պառկած լինե՛ի, պետի՛ է, որ իս-
 կույն ոտի կանգնե՛յի: Ես երջա-
 նիկ եմ, որ ինձ վիճակվեց աշխա-
 տել ձեզ հետ: Ես բաժանում եմ այս-
 օրվա ձեր մեծ ուրախությունը և գը-
 նում եմ . . .

Ը ուրա . . . (Ներս Գալուղ և ընդհատելով նր-
 ան) ներեցե՛ք, ընկեր սալագ լեյ-
 տենանա, պրոթեսորի որդի չ:
 Խնդրում է ձեզ իր մոտ:

Սուսաննա . . . Նզ գնում եմ պրոթեսորի որդու
 մոտ:

Գնում է, Ը ուրան հետե-
 ցում է նրան:

Պրոֆեսոր. — (Նայելով Սուսաննայի ետևից)
 Ինչ վարպետություն, ինչպիսի
 տաղանդ... Նա ինձ միտ է տալիս
 գիտական աշխատություն գրելու,
 կապիտան. «Նոր վերելք բժշկա-
 գիտության մեջ, հայրենական Պա-
 տերապիա մեզ տալիս է ինչ» :
 Դուք այդ հասկանում ե՞ք, պատե-
 րապետ ոչ միայն կործանում է, այլև
 ստեղծում :

Կապիտան. — Հասկանում եմ, պրոֆեսոր, գրե-
 ցե՛ք. դա մի նոր աշխարհ կլինի ձեր
 կողմից :

Պրոֆեսոր. — Անպայման կգրեմ և հառաչ տեղ
 կտամ «Արմիանկային» :

Վերջին բառի հետ նա
 ձեռքը մեկնում է դեպի
 դուռը և հենց այդ
 պահին այն տեղ հայտն
 վում է Արգար Արգարիչ :

Արգար Արգարիչ, շնորհակալ եմ, ձեր
 հայրենակցուհին փրկեց իմ որդուն :

Աբգար. — Ուրախ եմ, պրոֆեսոր . . . Բայց ասի-
ստուում եմ, որ այդ ուրախ լուրից հե-
տո, ձեզ տխուր լուրեր պիտի հաղոր-
դեմ:

Արրոնով. — Ինչ տխուր լուրեր: Այլապե՞ս եմ,
Աբգար Աբգարիչ, բան է պատահել:

Աբգար. — Բշնամին այս հատվածում կենտրո-
նացրել է գերակշիռ ուժեր և հազա-
րավոր վահերի գնով, ներդրում է անընդ-
ժառախ պաշտպանության հարազ-
տարեմտյան գիծը ներդրված է արդեն:

Արրոնով. — Ինչ . . .

Աբգար. — Հենց նոր ստացվեց հրաժարը՝ կարե-
վոր օբյեկտներն կվակույրայի էնթար,
կենտ մասին:

Պրոֆեսոր. — Էվակույրայի . . . նշանակում է . . .
կարող է նաև այնպես պատահել, որ
գերմանացի գրավեն Բաղաթ:

Աբգար. — Ամեն ինչ հնարավոր է, պրոֆեսոր:
Անց հատկապես վագոնը կանգնած
է մոտիկ, առաջին գծի վրա. կարգա-

Դրեցե՛ք թող աշխիջապէս փոխադրեն
վերապորներին : Հատուկ հոգ տարե՛ք
ձեր որդու նկատմամբ . նրա դրութեանը

• Դեռ ևս լուրջ է :

Պրոֆեսոր. — Բարբարոսներ , բարբարոսներ . . .

Աբգար . — Մի ուշացնե՛ք , պրոֆեսոր , առաջին
հշելոնը ճանապարհվելու է կես ժա-
միս հետո :

Պրոֆեսոր . — Ես խեղույն , խեղույն (Գնում է) :

Աբգար . — Ինչ է՛ք մտածում , կապիտան

Միրոնով . — Մտածում եմ այն մասին , թե որքան
ճիշտ է „ Արեւանկայի ” նախապաշարուհի
Նա ի՞նչ առաջ ուղղում էր տեսնել ձեզ և
խոսել ձեզ հետ վերապորներին ուղար-
կելու մասին :

Աբգար . — Այդ ամենի լաւ , Գնացե՛ք , խնդրում եմ ,
և շտապեցրե՛ք վերապորներին փոխա-
դրումը : Ես սարսափելի վառ եմ
չգում ինձ :

Միրոնով . — Դուք հիվանդ ե՛ք , Աբգար Աբգարիչ ,
Գնացե՛ք և պառկեցե՛ք , մենք ամեն ինչ
կանենք :

Աբգար . — Այս գիշեր պառկելու գիշեր չէ :

կապիտան : Առայե՛ք Նատերիւային,
Թող վիրաւորներն ցուցակը բերի :

Արրունով. — Լաւ (Գնում է) :

Աբգար. — Հիւանդ եմ, այո . . . Բայց սա այն-
պիսի հիւանդութիւն է, որի գեղատա-
տոմար և ոչ մի բժիշկ չի կարող գը-
րել . . . (Ինչոր մի կտրի՛մ տանջում
է նրան) Եվ երբ, կամ ինչպե՛ս ևս
կարողացա՛մ այդ փառ Բարձրանայ . . .
« Արմիանկա » . . . Ես այստե՛տեւ ինչ-
պե՛ս պիտի նայեմ նրա աչի՛ն, ինչ-
պիտի ասեմ, ինչ իրաւութե՛ղ պիտի
կարողանամ իրեն շրահեալ : Ան-
տանելի է . . .

Գլուխը բռնում է եր-
կու ձեռքերով և լուռ
մտածում : Գալիս է
կատերիւան ցուցակը
ձեռքին :

Կատերիւա. — Համեցե՛ք, ցուցակն, Աբգար Աբգա-
րի :

Աբգար. — Վիրաւորներին փոխադրու՛մ են :

Կատերիւա. — Ահեցի՛ն փոխադրել :

Աբգար. — Խնդրեցե՛ք ինձ մտն «Արմիանկային»:

Կատերինա. — Հա՛ւա՛ն եմ (գնում է)

Աբգար. — Ա՛հ...

Հա՛ւա՛ն է շոգեխարշի
սուշույժ: Աբգար Աբգա-
րին արագ բարձրացը
նում է գլուխը, ունկն-
ւորում շոգեխարշի
ձայնը: Երա գե՛մ է
արտահայտութունի
պատկերում է, որ նա մի
ինչ որ վճիռ կայացրեց:

Արա՛կ միջոցը, միակ միջոց...

Թոթապանակից հա-
նում է մի թուղթ և սկ-
սում է գրել: Գալիս է
Առևանան:

Առևաննա. — Հա՛մա՛նայն ձեր հրամանի, ապա՛ք էլե՛յ-
տե՛նան Առևաննա Աարյանը ներկա-
յանում է, ընկեր պետ:

Աբգար. — Ահ եղբւ՛ր գիր խոսելու պիտի որական

այդ եղանակը, Առաւանձա : Դո-
կարող ես խոսել ինձ հետ և առանց
Դրա :

Առաւանձա. — Անքի ժողովարարութեան թշուառներն ենք մենք
պայտաններում այդ անթաղաւոր եւ ի
քններ պետ :

Արգար. — Այն Դեպքում, ինչպէս ինքներդ կա-
մե՛նայ : (Այս պահ լռութիւն : Արգար
Արգարիչն անհարմար է զգում, որ
իր առաջարկը մերժուեց նրա կող-
մից) : Ես ձեզ խնդրեցի, որպէս
զի նախ հայտնեմ շնորհակալու-
թիւնս՝ օգտուելի կլանիք փրկելու
համար, ապա ըստ արժանւոյն,
վարձատրեմ ձեզ :

Առաւանձա. — Դուք արդեւ վարձատրեցիք
ինձ ըստ արժանւոյն...

Աբգար. — (Խղճի խայթ զգալով) Հազաւապե՛ք ինձ, մեր հաշիւիւման ժամանակ ես չգիտէի, որ դուք հաշակաւոր «Արմիանկան» եք: Ահնջ այդ ես երբեք չեի մտածել, որ դուք պետք է մի որ բժշկուհի դառնալ և այնչէլ այնպիսի բժշկուհի, որի մասին ամենքը հիացմունքով խոսեն: Այդ պատճառով եւ շահաւատացի, որ դուք կարող եք վերա-հասնել մարդկանց:

Առւսաննա. — Իսկ հիմա հաւատառու եմ:

Աբգար. — Հիմա... Եթե ես ձեզ հիմա ճշմարիտն ասեմ, դուք ինձ կհաւատա՞ւք...

Առւսաննա. — Գիտարտութեամբ ես միշտ հաւատում եմ:

Աբգար. — Ես հիմա նույն իսկ ամաչում եմ ձեզանից: Ինձ համար ստեղծվել է այնպիսի մի վիճակ, երբ աշխատելն այլևս անկարելի է:

Առւսաննա. — Ինչո՞ւ... Միթե ես ձեզ խանգարում եմ աշխատել:

Աբգար. — Դուք չեք խանգարում: Ինձ խանգարում է ամօրի զգայունը, և ես այդ ատում եմ առանց փաշտելու: Գիտե՞ք այս տեղից, քայլեք ինդրում եմ: Թողե՛ք ես հեռ-վից լսեմ ձեր գործերի մասին և տանջվեմ անվերջ, որ կորցրել եմ ձեզ նման մի կին: Այդ տանջանքն

ալիքի հեղտ է ինձ համար: քան թե խուճ
ձեպհետ, այսպես դեմ առ դեմ և իրաւունք
չունենալ ձեր աշխարհն ընայելու:

Առաւանձա. — Առաւել մեր անցյալը, մտածեցե՛ք այնպես,
որ մենք բոլորովին անհաւոք մարդիկ եմք, որ
մեզ միմյանց հետ կապում է մի մեծ նպատակ
և դուք իրաւունք կունենա՞ք իմ աշխարհն ըն-
յելու: Ես այդպես եմ վարվում:

Արգար. — Զեպ համար դա հեղտ է, որով հետ և մեր մօշ
հաղթողը դուք եք: Իսկ... Ես...

Առաւանձա. — Արգար Արգարիչ... Ինչ հաղթանակի մա-
սին է խոսքը: Եիղտ է, ես ահեղ, բարձրացել
եմ: Բայց չե՞ որ խոյն բանը կատարվել է և
ձեպ հետ: Ատածեցե՛ք, մենք գտնվում եմք
պատերազմի դաշտում և պարտավոր եմք
մտածել միայն մեր հայրենիքի հաղթութեան
մասին:

Արգար. — Իսկ անձնականը դուք բոլորովին մոռանում եք

Առաւանձա. — Ինչ այն անտիծան, որ թույլ չեմ տալիս եր-
կրորդ անգամ հարցում անել ձեպ իմ որդու
մասին

Արգար. — Զեր որդու մասին...

Առաւանձա. — Այո, իմ որդու... Դուք մոռացել եք, թե
ինչ ասացիք ինձ մեր հանգիստման մա-
սանակի...

Աբգար Աբգարիչը տանջախն
է ապրում: Նկատելով այդ,
Առաքաննան ազելի է. հա-

մաղւում, որ իր որդիներէն
շիշտը արտիս մեջ, ես վիրահատեցի
պոռթեաորի որդուն, հանգստացնելով
ինն այն գիտակցութեամբ, որ իմ որդին
էլ իբրեւ մի սխմոր, ընկել է մարտում,
որ ես ոչնչով ազելի չեմ այն բոլոր մայ-
րերից, որոնց պապակաները, կուրծիք
դեմ տված թշուածու գնդակին, կշան-
խով են պաշտպանում հայրենի հողը և
ապատութեանն իրենց մայրերի:
(Դառն վշտով) Չէ որ մեր շուրջը,
գրեթե ամեն որ հարյուրներ են զոհ-
ւում:

Աբգար. — Հենց դրա համար էլ ես չեմ պանդա-
նում, որ գուցէ մեախ այստեղ Ձեզ
արկաւոր է դեռ երկար ապրել և ապ-
րեցնել ուրիշներին: չսեպե՛ք իմ խնդիրը
վերցրել այս հրամանը և ուղեկից
եղե՛ք վիրաւորներին, նրանք ճանա-
պարհին էլ ձեր կարծիք կպահան:

Շնայե՛ք Առաւանձա, քանի որ եւ ուշ է :
 Արդեւ գաղտնիք, պիտի ասեմ ձեզ, որ
 թշնամիք անցել է հակադրոհի և ուղ գիտե-
 ինչեր կարող են լինել :

Առաւանձա լուռ է : Գա-
 լիս է Ախրունովը

Ախրունով. - Ամեն ինչ պատրաստ է, Աբգար Աբգա-
 րիչ : Անց մնում է միայն րոպէ միայն :
 Այն է ուղեկցելու վերաւորներին :

Աբգար. - Արի՞ք էլ ու՛մ կարելի է վստահել այդ-
 քան վերաւորներին : Առաւանձան խելո՞ւ
 րեց : որ իրեն աղարկենք :

Ախրունով. - Առաւանձան . . .

Առաւանձա. - (Հանկարծակի է գալիս Աբգար Աբգա-
 րիչի այդ հայտարարութեանից և անմի-
 ջապէս ռափ է ելնում) : Ես ետ մ վեր-
 ջնում իմ այդ խնդիրը :

Աբգար. - Բայց եւ հրամանը ձեզականացի
 արդեն :

Առաւանձա. - Դժվար է երկրորդ անգամ ձեռնարկել
 այն : Իմ կողմից առնվազն հանդիս է կլինի
 այսպիսի ծանր մարտերի ժամանակ թողնել
 հիմնադրույթ :

Ախրունով. - Եւ եւ մտապէս կարծում :

Աբգար. — (զրոյր ինչ վրդովելով) Ուե թողե՛ք կապի
տան... Դու՛ք մոռանում ե՛ք, որ այստեղ
նապմտածակատ է և մեկի կարծրին է վե-
ռում հարցը :

Արրոնով. — Այդ օղբ չիտ է սակայն...

Աբգար. — Ասկայն ինչ... Ժվեարկության Դնենք,
թե ով պետք է ուղեկցի վիրավորներին :

Առսաման. — Ինչո՞ւ ժվեարկության, առաջին հեր-
թի կլակուսիան վերաբերում է ոչ մի-
այն ծանր վիրավորներին. այլև ծերերին :
Ուրեմն ինչո՞ւ թիկունք շուղարկել պրո-
ֆեսորին, որի անելիքն այստեղ էակա-
տում, այնքան էլ մեծ չէ :

Արրոնով. — Միանգամայն ճիշտ է :

Աբգար. — Դարձյալ ճիշտ է, ամենիք ճիշտ են...
Ահ, դու՛ք... Դնայե՛ք և խակույն ինչ
մոտ ուղարկե՛ք պրոֆեսորին :

Արրոնով. — Հսում եմ (գնում է) :

Առսաման. — (կարճ լռությունից հետո) Ինչո՞ւ
ձեր տեղը կաշի առաջ ինչ անհարմար
վիճակի մեջ դրի՛ք, ինչո՞ւ : Ես վախ-
կոտ չեմ և չեմ պատկանում ինչ
տալ վատագույնների :

Աբգար. — Հոգե՛ք... Դու՛ք վաղը կզղջա՛ք ձեր
համառության համար :

Առաւանդաւ . — Վաղվա պատկերը վաղը կտեսնենք :

Թոյլ տվե՛ք ինձ գնալ :

Աբգար . — Քնացե՛ք : (Առաւանդան գնում է : Աբգարը
մի պահ աճաւագիտ տնոյ ու դարձ է տնու
սպա մի դռնն հարաւշտով արձակելով ,
նստում է գրասեղանի առջև , պատռում
է գրիւմը հրամանը և սկսում է 'հրել նորը :
Պալիս է պրոֆեսորը) :

Պրոֆեսոր . — Աբգար Աբգարիչ , թանկագին բարեկամ,
ճանր է ինձ համար բաժանվել ձեզանից ,
Թղթվար է թողնել իմ հարապատ խաղա
խո . . .

Աբգարը . — Աչիւն , պրոֆեսոր : ամուր պահեցո՛ք ձեզ :
Ես համոզված եմ , որ շուտ վերստին կը
վերադառնա՞ք ձեր հարապատ խա
ղախո :

Պրոֆեսոր . — Դռնե մի թարական է , որ ես չեմ փախ
չում , մութ ինձ է՛ք վառահոսմ վիրա
վորներին , որոնց մեջ է որդիս : Նրանք
Բուրն են իմ որդիներն են : Ես նրանց
կբռնեմ , անպայման կբռնեմ : Անա
ցե՛ք Բարով :

Աբգար . — (Հրամանն ու կուպակը հանձնելով նրա)
Բարի ճանապարհ :

Պրոֆեսոր. — Բայց ես դեռ կգամ, դուք ճիշտ ա-
սացիք: Դեռ այնպես է թվում, որ գեր-
մանացի մարդակերները չեն կոխում եւ
չեն կարող խաղաղի սալահատակները,
ոչ. չեն կարող . . .

Աբգար. — Դուք ուշանում եք, պրոֆեսոր, շա-
պեցեք:

Պրոֆեսոր. — Ինքզին խնդիրս. հոգաւորութեամբ
շրջապատելով „Արմիանկային“: Երա-
կանիք մեզ համար հարապաշտելի թանգ
է:

Աբգար. — Ամեն կերպ կաշխատեմ . . .

Պրոֆեսոր. — Դե, ես գնացի:

Արանք Եորից եւ ձեռք
տալիս միմյանց, պրո-
ֆեսորը հազաւով դուրս
է գնում:

Աբգար. — (Ատապաղաղ նայելով նրա ետեւից)
կաշխատեմ . . .

Լսվում է շարժւող
գնացիկ ձայներ:

Վիրավարները հը-
րոտը երգում են:

վիրավորներ. - (Դրսից) Ներքի մեզ քաղաք և հող հայրենի,
 մենի հեռանում ենի, մեր սրտում վրեժ,
 բայց մենի դեռ կգանի, դեռ կբորբոխի,
 թշնամու հողում պատերազմը թեժ:

Նրդի ու գնացի ձայները
 գնալով մարում են, և ք-
 գար և քգարիչը կանգնած
 է մենակ, լուռ ու մտա-
 - մուռ: Հանկարծ շշակ-
 ներն օգային տագնապ են
 ալգարարում, հանգչում
 են լույսերը: Մրության
 մեջ և քգար և քգարիչը
 դուրս է վալում, լսվում
 է գրոհող ինքնաթիռնե-
 րի հռնգյունը: Կրակում
 է հրետանին, պայ-
 թում են ռումբերը:
 Ներս է վալում Շու-
 րան:

Շուրա. - Անիծվածներ, անիծվածներ... (վերցը-
 նելով լապիտը) Ալո... Զրո տասնյոթ:
 վառվում է 316 հիվանդանոցը, հասնի
 օգնության (թողնելով լապիտը,
 դուրս է վալում):

կատերիւնա. — (Դրսիւ) ԱՅ. ԱՐԳԱՐ ԱՐԳԱՐԻՆՆ — .

Երեքուն փայլերով գալիս
է Առաւանձնաւ և ընկնում

Բազմաթու ինչ և Երա Ետեից
նէրս է ընկնում Կատերի-
ւան :

Ընկեր աւագ լեյտենանտ , ԱՐԳԱՐ
ԱՐԳԱՐԻՆՆ մահաւոյն վերջ առաջաւ :

Առաւանձնա. — Ինչ , ԱՐԳԱՐ ԱՐԳԱՐԻՆՆ — . Դրեք
նրան . . . վերահաստման սեղանին ,

Կատերիւնա. — Իսկույն (Դուրս է վազում) :

Առաւանձնա. — (Դժվարութեամբ ոտի կանգնելով) ԱՐԵՆՆ
նէրս թուանում են . . . Լեյտեն ռեժնեմ . . .

(Այս պահ հեռւում է պատին , ապա ու-
ժերը հաւաքելով , արագ Դուրս է գնում)

Ը ուրա . — (Ներս է վազում , հեռախոսի վանդ , վեր-
ցնում հեռախոսափող) 316-ը լսում է ,
Ինչ , վերադարձե՞ր : Տարեք 420-ը , մեզ
մոտ սոսկալի հրդեհ է բռնկել : Տարեք
420-ը :

Խարխալեւով Ներս է
գալիս Արտուրովը , նրա
Դեմէի ու զգեստների
վրա այրվածքներ կան :

Արտուրով . — Ո՞վ կա այտուց , օգնեցե՛ք :

Դուրս . — Ընկեր կապիտան . . .

Ախրոնով. — Շուրա, այդ դու՞ ես:

Շուրա. — Աստուած իմ, այս ինչ է պատահել
ձեզ հետ:

Ախրոնով. — Ես հանգցրի երրորդ բաժանմունքի հր-
դեհը և այրվեցի ինքս: Ձգնիր ինձ, —
րու՛մ եմ:

Շուրա. — Ես իսկույն, իսկույն:

Ախրոնովին նստեցնում է
դիվանին, իս ինքը վա-
լում գեղորայք բերելու:
Ինքնաթիռները նորից են
հռնդում:

Ախրոնով. — (Լսելով ինքնաթիռների ձայնը) Ու-
նայե՛ք, ունայե՛ք, մարդասերներ,
Սահայն դեռ կգա հատուցման ժամը և
ձեր այդ ոռնոցն աղերս կդառնա:

Գալիս է Շուրան
գեղորայքը ձեռին:

Շուրա. — Ձեռներդ դրե՛ք սեղանին: Այգայե՛ս: Կա-
յայքը վերն: (Գեղորայք է փռում նրա
վերջերին):

Ախրոնով. — Գնայքը, Շուրա, գնայքը ապատվե՛ց:

Շուրա. — Նթե երկու րոպե ևս ուշանար, ոչ մի
վիրավոր կենդանի չէր մնա: Ամբողջ
կայարանը փար ու փանդ եղավ:

Ախրոնով. — Ա՜հ...

Շուրա... Ոչինչ, ոչինչ բարդութիւն չկա, բայց
արեւ աչքերդ :

Արորունով. - Կապուած են :

Շուրա. - Այդ նրանից է, որ այրվել են արտեա-
նունները :

Արորունով. - Այո՞, իսկ ինչ թվում էր, որ կուրացել
էմ :

Շուրա. - Ամենեին, մի քանի օրից ամեն ինչ կանց
նի : Քշտնի պառկեցեք :

Արորունովի թեւից բռնած,
Շուրան դուրս է տանում
նրան : Եղակներն ապրա-
րարում են տաքնայի
աւարտը, վառվում են
լույսերը : Պալիս է Առ-
տանման, որի սպիտակ
խաւարի վրա արշաւ հետ
քեր կան : Նրա հետեւից
Պալիս է նստեր ինան
ձեռքին նոր խաւար :

Նստերինա. - Փոխեք ձեր խաւարը, ընկեր աւազ
լեյտենաւոր : Արգար Արգարիչն ար-
յունաւորեց այն :

Սուսաննա. — Դուք սխալվում եք, Նատերինա վա-
սիլենա: Դա իմ արյունն է . . .

Նատերինա. — Ինչ, Դուք վիրավորվել եք . . .

Սուսաննան այլևս չի կա-
րողանում պահել ճաշա-
սարահանոցում թյունը, նա
երերում է և ընկնում
ճառակի:

ՎԱՐԱՊՈՒՅՐ

ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆ ԵՐՐՈՐԴ

Եռւյն տեւորանք, նախորդ գործողությունից հետո
անշեշտ անհիւսնէր: Գարնանային արեւոտ օր է: Պա-
տուհանի առջև փարթամորեն բալլւել են վարդերը:
Ներսէս Գալիս Միրօնովը և Աթգար Աթգարիչը: Վեր-
ջինն ծեռնա փայտով է և չունի առաջվա կայտառու-
թյունը, Աջ ոտից կաշուած է, դեմքը գունատ է ու նի-
հար, աչիւքը խոր ընկած:

Միրօնով.- Ահա, հու՛յնորից մեզ մտաւ է, Աթգար
Աթգարիչ:

Աթգար.- Ահ երաւ է, կապիտան, կատարյալ ե-
րաւ: Երբ ես աչիս թալ արի և տեսա
ի՜նչ գնացի ում, վիրաւ կապերով փաթաթ-
ված, ինչ մի պահ թվաց, որ դա իմ կյանքի
վերջին րոպեն է: (պատույա) Դու՛ք ինչ
ուղարկեցիք հենց եռւյն գիշերը:

Միրօնով.- Ոչ, մի օր հետո: Դու՛ք այն գիշերը գիտակ-
ցության չեկաք:

Աթգար.- Աշտնակում է գերմանացիի այդ գիշեր
չմտան խաղալը:

Միրօնով.- Երանի առ հասարակ չկարողացան

մտնել խաղախոր : համառ մարտե-
րից հետո , եւ շարունակեցին՝ մեծ
կորուստներով :

Աթգար. — Ինչ որ էր էին . . . ինչ գաժան որ էր . . .
երբ մտածում եմ այն ամենի մասին ,
ինչ տեղի ունեցաւ չորս ամիս առաջ ,
հալածալու չի գալիս , որ ես այս տեղ
եմ , եւր կաշիքն , ձեզ մոտ : ինձ թվում
է թէ , սա մի երազ է : Ահա ես կարթ
նստած եւ նորից ուրիշը կ'աշխատեմ
շուրջս :

Արթուր. — Երազեանց այն էր , Աթգար Աթգա-
րիչ : (Պատուհանից դուրս նայելով)
Ահա նայեցե՛ք , չի լսվում այլեւս հը-
րանոթների որոտը , թշնամին չի սա-
լաւնում խաղախի վրա . . . նա շարուն
ված է հետո , արեւմտիք եւ այն ար-
շունտ ձեռնից հետո խաղաղ գա-
րուն է թափել դաշտերում :

Աթգար. — Օ , ես ուզում եմ շարունակ նայել ,
անվերջ նայել թափվող վարդերին ,
արեւին , մարդկանց : Կարծես թե
սուազին անգամ եմ տեսնում այդ
ամենը : Եւ իրոք չե՞ որ ես կարող

էի մեռնել այն գիշեր: Գիտե՞ի,
կապիտան, երբ մարդը հասնում
է մահազան դռանը և մի հրաշխով
են է դառնում այն տեղից, նա
բոլորովին ուրիշ մարդ է դառ-
նում:

Արքունով. — Այո, դա էիշտ է:

Աբգար. — Ես այժմ այն չեմ, ինչ ատաղ էի:
Եվ էթե այսօր նկնւ եմ այստեղ,
այս եկեղեցւ պարզելու մի հարց,
որն ինձ տանջել է ամբողջ շորս
ամիս:

Արքունով. — Հետաքրքիր է գիտենալ, թե ինչ
հարց է դա:

Աբգար. — Թիֆլիսում ինձ բուժող բժիշկը
ուղղակի ասաց. . . «Զեր կյանքը,
մայր, դու՛ք պարտաւարն էք այն
վիրաբուժին, ուլ կամտարել է ձեր
ատաղին վիրահատումը»: Այդ-
որվանից էլ սկսվեցին իմ տան-
ջանքները: Ես ասխտում եմ, մը-
տանելով, որ դա . . . կարող է
հանկարծ . . . «էփիփան/ան» լինել:

... ..

Ահիրոնով. — Այո դա նա էր :

Աբգար. — Կապիտան... ..

Ահիրոնով. — Ե՞լ ասել էլ գիտե՞ի, ինչ գործքան մեջ :

Աբգար. — Ենթադրում եմ, արհամարհելով և առե-
լով ինձ :

Ահիրոնով. — Շնորհակալակ, արշունախաղ լինելով, մո-
ռանալով իր վերիճերը :

Աբգար. — Ինչ էի ասում, ինչ էի ասում... ..

Ահիրոնով. — Ես ձեզ ասում եմ Եշտոն թյունը :

Աբգար. — Մոռանալով իր վերիճերը, արշունախաղ
լինելով... .. Ես մինչև անգամ իրազեմ
ունեմ... ..

Ահիրոնով. — Ինչ է, գուցե երբեք չարիք էի գործել
նրա նկատմամբ :

Աբգար. — Չեմ ուզում այլևս ծածկել ձեզանից,
եւ նրա նախկին ամուսինն եմ, Կապիտան

Ահիրոնով. — (Կարծիք ունեցանից հետո) Ես հենց այդպես
էլ ենթադրում էի : Բայց ապաստում էի, որ
իմենքդ ասեի :

Աբգար. — Ահա, ասում եմ : Օ, ինչպես կուզեի, որ
նա ինձ ձերեր, մոռանար անցյալը : ...

Ահիրոնով. — Այդ անցյալը նա մոռացել է արդեն,
բայց իր պաշտելին... ..

Աբգար. — Զախակին... ..

Ահիրոնով. — Կարծեմ գուցե էի ասել նրան, որ նրա
արդ ին... ..

Արգար . — Նս... Նս... Օ, Նս... Նս կամենում
եմ թոսել նրա հետ : խնդրեցե՛ք նրան
այստեղ, կապիտան, և ինքներդ էլ
ներկա գտնվեցե՛ք :

Միրոնով . — Հա՛յ, Նս նրան կխնդրեմ (գնում է) :

Արգար . — Ինչպե՞ս սկսել... Ինչ ասել այժմ...
Լեյնպես եմ հուզվում, որ կարծե՛ք եկողն
այն Առսաաննան չէ, որի աղերսանքը
յոթ տարի առաջ այնպես դյուրութեամբ
ես մերժում էի : Դերերն հիմնովին փոխ
վել են այսօր :

Գալիս է Առսաաննան :

Նա այլևս առաջվա տանջված
տեսքը չունի, կապիտանը
է, դեմքին ծպիտ կա, իսկ
հայացքի մեջ բավականու
թյուն : Նրա հետ գալիս են
կատերիճան և Միրոնովը :

Առսաաննա . — (Աերողամիտ և բարի ծպիտով) Ա՛,

Արգար Արգարիչ . . . Բարի գալուստ :

Ինչպե՞ս է ձեր առողջությունը :

(Ձեռք է տալիս նրան) :

Արգար . — Շնորհակալ եմ, Առսաաննա, լավ եմ...

Կատերիճա . — Բարե ձեզ, Արգար Արգարիչ :

Աբգար . — Քարե , նատերինա :

Նատերինա . — Ինչ լավ է , որ դուք եկաք , ես այսօր
 ձեր հասցեյով ծամակ ստացա :

Աբգար . — Նամակ . . . Ումիյ :

Նատերինա . — Հետագարձ հասցեն քայակայում է
 ծարրի վրա :

Խնդրեմ ստացեք (սեղանի դարակից
 հանում է ծարը և հանձնում նրան) :

Աբգար . — (Նայում է ծարրին և ինչ որ տարտա-
 փելի մի խայթ պահում , փակում է
 աչիւրը) Շնորհակալ եմ . . .

Նատերինա . — Իսկ սրանի , ի՞նչ կուհի , ձեզ են հաս-
 ցեագրված : Զեր կողմից բռնված
 մարտիկներին գրում (Սուսաննային
 է հանձնում երկու տասնյակի հափ
 նամակներ) :

Սուսաննա . — Նատեցեք , Աբգար Աբգարին , ըստ
 երևույթին ձեզ դեռ չի կարելի ռափ
 վրա մնալ .

Աբգար . — Ոչ , սա հենց այնպես . . . Մնացած կյան-
 իս համար սա մի հիշատակ է պա-
 տերապմի օրերից : Ես առողջ եմ
 արդեն :

Սուսաննա . — Ուրեմն , ես կարող եմ ձեր պաշ-
 տոնը վերագործել ձեզ :

Արգար. — Ինչ փոխարինում էիք դուք :

Առաւանձնա. — Այդպէս հրամայվեց շտաբի կողմից :

Արգար. — Անչափ ուրախ եմ դուք այդ պաշտօնը
կարող եք վարել այնքան ժամանակ, որ-
քան շտաբը կգտնի անհրաժեշտ :
Քաշով այն շարքին, որ հոգի իմ կյանքը
փրկել էի մահից, հրահամար անչափ շը-
շորհակալ եմ : Ինքնուրույն եմ աւայելի, առանց
փաշվելու : Ինչո՞ւ կարող եմ պարտահա-
տույց քնել :

Առաւանձնա. — Արգար Արգարիչ, մարդու համար,
կյանքում, ամենաթանկն ու ոգեւորիչը,
դա նրա արդար գործունէութեան պտուղն
է : Եթե դուք ողջ-առողջ կանգնած եք
ինչ մտա, ուրեմն արդեն ես խառնույված
եմ իմ գործի համար : (Կույց տալով մար-
տիկներից առաջված նամակները) : Ահա,
տեսնում եք, սրանցից ամեն մեկը մի այն-
պիսի բարձրարժեք վարձատրութեան է,
որիւ ոչ մի բան չի յաւասարակ :

Արգար. — Տաականալի է . . .

Շուրա. — (Ներսիս Գալով և Նկատելով Արգար Ար-
գարիչին) Արգար Արգարիչ . . . բարի գա-
լուտ : Դուք արդեն առողջ եք :

Արգար. — Այո : ես առողջ եմ, Շուրա (Բարեկամ է) :

Շուրա . — Այդ ուրախալի է : (Դառնալով Միրոնո-
վին) ընկեր կապիտան , Դուրա հրված
մարտիկները ձեզ են խնդրում :

Միրոնով . — Օ , ես նրանց մասին քաղորովին մտապա-
հուի ես եկե՛ք , կատերինա վասիլևնա ,
անհրաժեշտ է ըստ արժանւոյն ձանա-
պարհել նրանց :

Կատերինա . — Գնանք :

Միրոնով . — Դուք մեզ ներեցե՛ք , Աբգար Աբգա-
րիչ : Մենք խնդույն կգնանք :

Աբգար . — Խնդրեմ , խնդրեմ :

Միրոնովը և Կատերինան գը-
նում են : Շուրան հեռանում է
նրանց : Սուսաննան մտնում
է պատուհանին և շնչում թարձ
օդը : Մի պահ լռութիւն :

Սուսաննա . . .

Սուսաննա . — Դի՛չ . . .

Աբգար . — Ուղում եմ ձեզանից մի բան խնդրելու .
կայն չգիտեմ ունե՞մ այդքան իրաւունք :

Սուսաննա . — Ահապէ՛ք . . .

Աբգար . — Ընորհակալ եմ : Ես գիտեմ , որ դուք . . .
կայրապան ե՛ք ինձ վրա : Սակայն ես ու-
ղում եմ նաեւ իմանալ , չի՞ մնացել արդ-
յոք , ձեր սրտի խորքում ներողամտութիւն . . .

Առսաննաւ հառաչում է : Նը
կատելով այդ, Աբգար Աբգա-
րին ամենի է ընկեցում :

Ես այժմ գիտակցում եմ իմ ամբողջ
սխալը : Եվ եթե այսօր դուք շներեք ինձ
այս օղջ կյանքս ես պետի է ապրեմ 422-
ման տանջանքներով :

Առսաննա. — Այլ է հանդիմանում :

Աբգար. — Ես, միմիայն ես : Պատերազմը, կյան-
քը և դուք, շատ բան փոխեցիք իմ մեջ :
(պատույն) : Առսաննա, մոռացե՛ք անց-
յալը - - - (վերցնում է նրա ձեռքը և
սեղմում շուրթերին) :

Առսաննա. — Բավական է Աբգար - - - Ես պատ-
րաստ եմ ամեն ինչ մոռանալ, ամեն
ինչ ներել, միայն թե ապացի, ու՞ր է
իմ օր դին :

Գալիս են միտնովք, կատե-
րինան և Շուրան :

Միտնով. — Ներեցե՛ք, բժշկուհի, մարտիկները
յանկա՞նք են մեկնելուց առաջ տե-
նվել ձեզ հետ :

Առսաննա. — Որտե՞ղ են նրանք այժմ :

Միտնով. — Նախաճաշում են :

Առսաննա. — Թող նախաճաշեն : Ես ինձ էլ
ուզում եմ խոսել նրանց հետ :

Դաստերիւս. — Դռանի ձեւ եւ Նւիրել իրենց լուսա-
նկարները և փոխարենը խնդրում են ձերը:
(Աւանանային է հանձնում քաղաքի լու-
սանկարներ):

Առւսաննա. — Ես որ տեղից ճարեմ այսօր լուսա-
նկար:

Շուրա. — Ասում են. Մի հատն էլ մեզ քաղաքացի
է. մենի տպել կտանի և կքաժանենի:

Առւսաննա. — Մի հատ կարելի է:

Միրոնով. — Եվ դա նրանց անշափ կուրախացնի:
Դուք վերածնել եի նրանց կյանքը: Նրանի
ձեւ իրենց մայրն են համարում:

Առւսաննա. — Այո, նրանի բոլորն էլ իմ որդիներն են:
(նկարներին նայելով) ... Երջանիկ մայր
եմ ես, երջանիկ, այնպես շէ՞. Աբգար Աբ-
գարիչ:

Աբգար. — Այո, Առւսաննա. Դուք երջանիկ եի ...
և որքան երջանիկ կլինեի, եթե իմանայի,
որնա, ձեր որդին, ձեր հարստուտ որդին
ողջ և առողջ է: ...

Առւսաննա. — Իմ հարստուտ որդին ... , Նա կեն-
դանի է ...

Աբգար. — Մի թե ես ձեւ անել եմ, որնա մեռել
է:

Առւսաննա. — Ամէն էի, այո, մեր հանգիստնա ժա-
մանակ ասացիք, որ նա այլևս ...
չկա:

Արգար . — Այ՛ն, ո՛չ երգւում եմ: Ես ուզում էի ասել,
որ նա այլ էր... Ընդ չի պատկանում, բայց
դու չթողեցիք միտիս ավարտել

Առաքանա . — Անպաշտպէ՛ք ինձ, որ ես ձեր միտքը սխալ
եմ հասկացել և ես պատրաստ եմ...

Արգար . — Առե՛ք, կարգացե՛ք... (Նրան է հանձնում
կատերինայի փէշ առաջ ստացած նամակը)

Առաքանա . — «Աիրելի հայրիկ»... Օ՛հ, իմ թորուախու
բալիկ, դու մեծացել ես, դու արդէն գրում
ես... ինչ երջանկություն... (արցունքները
խեղդում են նրան և նա շարունակել չի
կարողանում):

Աիրունով . — Հանգստացե՛ք բժշկուհի, կորցրածը գտա՛
նելիս արցունք չեն թափում:

Առաքանա . — Արանի՛ սերախության արցունքներ են,
կապիտան, երջանկության արցունքներ...

Աիրունով . — Այդ երջանկության համար շնորհակա-
լության հայտնե՛ք Արգար Արգարիչին
(սեղմում է նրա ձեռքը):

Առաքանա . — (Նամակին նայելով) Ահ տեսե՛ք,
տեսե՛ք, թե ինչ է գրում իմ անուշիկ
որդին. «Աիրելի հայրիկ», ... Աեր հա-
րանումի Շուշանիկն ինձ ասաց, որ
բժշկուհի «Արմիանկան» իմ մայրիկն է
և ինձ պուշյ տիկն նրա նկարը, որ տպ-
ված էր թերթում: Ես ուզում եմ գնալ իմ մայ-
րիկի մօտ: Նա բանակումն է խեղդում եմ

հայրիկ, իմացիր նրա հասցեն և հայտնիր ինձ
հաջորդ նամակով: Կիմանաս, կիմանաս, իմ
հասցեն, սիրասուն իմ որդի ակ (նամակը սեղ-
մում է շուրթերին և մոում անշարժ):

Արգար. — Ես այսօր և եթ հեռագիր գտամ, որ նրան ուղար-
կեն: Մի փանի օրից ձեր որդին ձեզ մոտ կլինի:
Իսկ ես կհեռանամ, որպեսզի այլևս չխանդա-
րեմ ձեզ:

Առևսաննա. — Ոչ, դուք չեք գնա: Դուք կմնաք այստեղ
և մենք կաշխատենք միասին: Իմ որդին
սառ ձեր կլինի: Չե՞ որ դուք հայրն եք:

Արգար. — Բավական է, Առևսաննա, բավական է...
Ինչո՞ւ ես էլ այդպես չմտածեցի: Եթե ես
հայրն եմ, դուք էլ մայրն եքի:

Առևսաննա. — Դուք այն ժամանակ անկարող էիք այդ-
պես մտածել:

Արգար. — Իսկ փանի որ հիմա կարողանում եմ, փանի
որ անցյալը դուք մոռանում եք և պահանջում
եք, որ ես մնամ այստեղ, աշխատեմ ձեզ
հետ, որնա, մեր որդին, պատկանի մեզանից
յուրաքանչյուրին, ուստի թույլ տվեք մի
խնդիր ևս:

Առևսաննա. — Ասացե՛ք:

Արգար. — Ներեցե՛ք ինձ, Առևսաննա -- ներեցե՛ք...

Առևսաննան լուռ է: Ամենի՛ն
սպասում են նրա պատասխանին:

Ես այդ խնդրում եմ ոչ թե նրա համար,
որ դուք բարձրացել և ապանամուր
մարդ եք դարձել, ոչ, ես այդ խնդրում
եմ, որովհետև ինքա, ինքա եմ փոխվել
և զղջացել եմ արածիս համար:

Առաջին առ - համառում եմ, և բոլոր, համառում
եմ, ես գրանում համառվելի մեր այս
համառելի աշխատանքի ընթացքում և
ահա թե ինչ կպատասխանեմ ինչ. մենք
որդի ունենք, որը յոթ տարի առանց մայր
է ապրել: Դա մանկան համար դառն էլի-
նակ է: Իմ ամբողջ սրտով ես զանկա-
նում եմ, որ այսուհետև նա երջանիկ է
նի իր ծնողների գրկում:

Արժանութ. - Եղևորտէ, Գեղեցիկէ, Կապիւլէ . . .

— Ենթոհակալ էմ, Առևանշու, ին
պատասխանը վերջ տալեց իմ տանջանք
ներքին, ևս երջանիկ էմ: Եթե մի ժաման
վանկ իմ կինը մայր էր միայն մի զաւակի,
այսա նա այսօր մայր է հազարներ:

Հենց այդ միջոցին լավում է
աշացող ինքնաթիռների հռոպանք:
Ուրախությունից իրեն կորցրած,
ներս է ընկնում պրոֆեսորը:

Պրոֆեսոր - Սիրելիներս - - - Գրառարարներ

ԱՅՆԿԸ . — Պրոֆեսոր .

Պրոֆեսոր. — Ահա ես նորից իմ գաղափարներն փայլեցնեմ, հասկանում ե՞ս, անբողբոմից ուղղակի այստեղ եմ փայլեցնում: Կարծում ե՞ս կուշանամ Առսաաննա. — Ուշանալ, այդ ինչից, Պրոֆեսոր

Պրոֆեսոր. — ինչպես թե ինչից: Դուք չե՞ք լսում, Նըրանի՝ թռչում են: Ժամ 2-ին իմ որդիներն Կետի և հրաժեշտ առ ճեպ՝ պտույտ գործելով հիվանդանոցի վրա:

Լսվում է վար խոյապող ինֆուսիոն ձայնը:

Պրոֆեսոր. — Ահա, այդ նա է խոյանում, իմ հերոս որդիներ:

Առսաաննա. — Ինչ երջանկու թյուր...

Պրոֆեսոր. — Նա կրկին թռավ, նա բալետներին առաջնորդում է դեպի արևմուտք: Շնորհակալություն Առսաաննա, այդ միևնույն է, թե դուք եթե թռչում դեպի թշնամին, արդարացի մահվան դատավճիռը տանելով նրան: Այո, այդ դուք ե՞ք: Դուք և՛ այնտեղ ե՞ք՝ բարձր երկնքում, և՛ այստեղ, վարում ամուր կանգնած մայր հողի վրա:

Աւանում են հսկա դրիչները:

Առսաաննան և Աբգար Աբգարիչը կողի կանգնած, լուսամուտից դեպի երկնք են նայում:

Վ Ա Ր Ա Գ Ո Ւ Յ Ր

Նկատուած վրիպակներ

Գլ	Տող	Տարբերութիւն	Կարգաւ
2	1	Հաւանաւորութիւն	Համապատասխան
4	2	Կարգաւորութիւն	Կարգաւորութիւն, Բացի
4	13	Ոտէրի	Ոտէրի
4	14	Քաթի	Քա
5	2	Գտնելու	Գտնելու արան
15	22	Համար Եւ	Համար արդի Եւ
16	5/6	Վերջնական	Վերջնական
17	18/19	Հայտնաբերութիւն	Հայտնաբերութիւն
26	22/23	Բողոք - վերջնական	Բողոք - վերջնական
30	14	Հիմնական	Հիմնական
30	16	Կարգ	Կարգ
35	22	Գիտել	Գիտել
39	9	Հիմնական	Հիմնական
40	11	Բացարձակ	Բացարձակ
49	8	Այնպէս	Այնպէս
49	21	Արդարաւորութիւն	Արդարաւորութիւն
54	10	Կարգ	Կարգ
57	18	Հայտնել	Հայտնել
60	1	Ժամանակ	Ժամանակ

1870	1871
Jan 1st	Jan 1st
Feb 1st	Feb 1st
Mar 1st	Mar 1st
Apr 1st	Apr 1st
May 1st	May 1st
Jun 1st	Jun 1st
Jul 1st	Jul 1st
Aug 1st	Aug 1st
Sep 1st	Sep 1st

ՀԱՍ Հիմնարար գիտ. գրադ.

220038769

(12)

A $\frac{\pi}{38769}$

ДОМ НАРОДНОГО ТВОРЧЕСТВА АРМ. С.С.Р.

Фольклор 10 п.

М. Кочарян

ЖЕНОЩИНА
В ПОГОНАХ

(пьеса в 3 действиях)

ընդարձակ է
Հայկ. ՍՍՏ. ռեպերտուկումի կողմից
8 - X - 1948 Մ 335/16

Ժող. անհղճապորճության տան անպակեմիայ
տիրում 400